

OBČANSKÁ SPOLEČNOST A JEJÍ TRANSFORMACE

WWW.KARELMULLER.EU

26. 4. 2025

FORMOVÁNÍ (OBČANSKÉ, NÁRODNÍ) SPOLEČNOSTI (ETAPIZACE)

- **Současnost – sametová revoluce (36)**
- **1989 – 1968 normalizace (21)**
- **1948 – 1968 kult osobnosti a uvolnění (20)**
- **1948 – 1938 válka a její důsledky (10)**
- **1938 – 1918 slavná 1. republika (20)**
- **1861 – 1918 habsburský stát (57)**
- **1850 – 1860 Bachův absolutismus (12)**

ALOISIE MÜLLEROVÁ (*1909 – †2011)

- Aloisie Sommerová (Ludvík Sommer, shopkeeper, her father died in the WWI)
- 1909 (born in Hapsburg Empire in Moravia)
- 1918 (10 years old – Czechoslovakia)
- 1938 (30 years old – 1st break up of Czechoslovakia)
- 1939 (Annexation – Protectorate Böhmen und Mahren)
- 1945 (36 year old – Renewal of Czechoslovakia)
- 1948 (Communist Coup)
- 1968 (60 years old – Prague Spring)
- 1989 (80 years old – Velvet Revolution)
- 1993 (2nd Break up Czechoslovakia)
- 2004 (Czechia joined the EU)

Aloisie Müllerová oslavila stočku v obdivuhodné svěžesti.

ČEŠI COBY STATELESS SOCIETY

- **Typologie národotvorných hnutí**
- **Co je národ?**
 - Modernisté (konstruktivisté) x esencialisté (primordialisté)
- **Miroslav Hroch (V národním zájmu, Národy nejsou dílem náhody ...)**
- **Ernest Gellner (Národy a nacionalismus, Nacionalismus)**

4. ZÓNA (CEE PO 1989)

3. ZÓNA (CE PO 1918)

2. ZÓNA (NĚMECKO, ITÁLIE PO 1871, 1861)

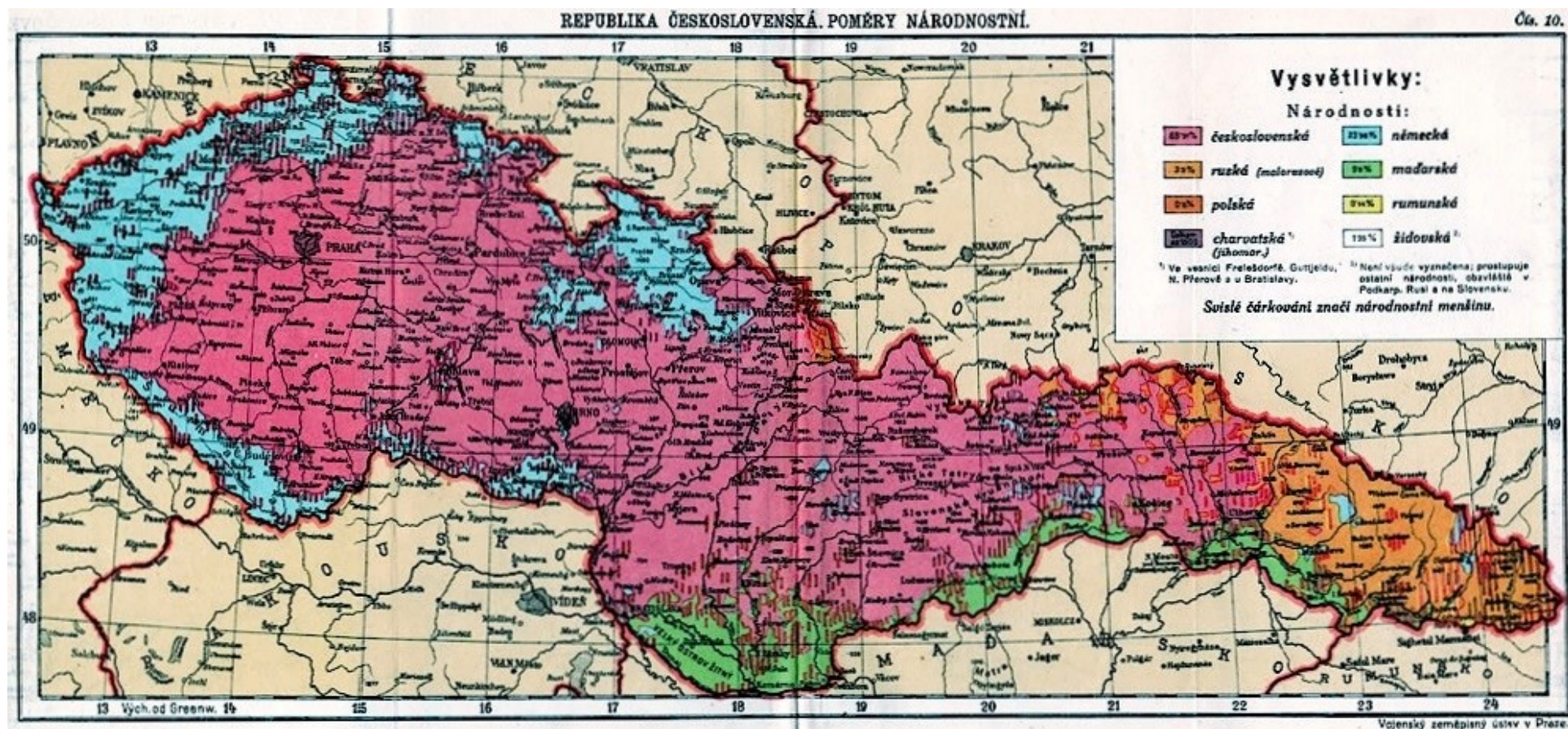
1. ZÓNA (PŘED VFR)

KOMUNISTICKÉ OBDOBÍ

- De-institucionalizace (bonding sociální kapitál, specifická důvěra, klientelismus)
- Destrukce veřejné sféry propagandou
- Útěk z veřejnosti a de-politizace společnosti
- Posilování symbolické hranice: politici v tzv. obyčejní lidé
- Blahořečení soukromí, chalupářská emigrace viz film Na Samotě u lesa
- Politická dezorientace

1. REPUBLIKA – JAZYKOVÉ POMĚRY

PROTEKTORAT BÖHMEN UND MÄHREN

ZEICHENERKLÄRUNG

OBERLANDSRATBEZIRK

Oberlandsratbezirk Sitz

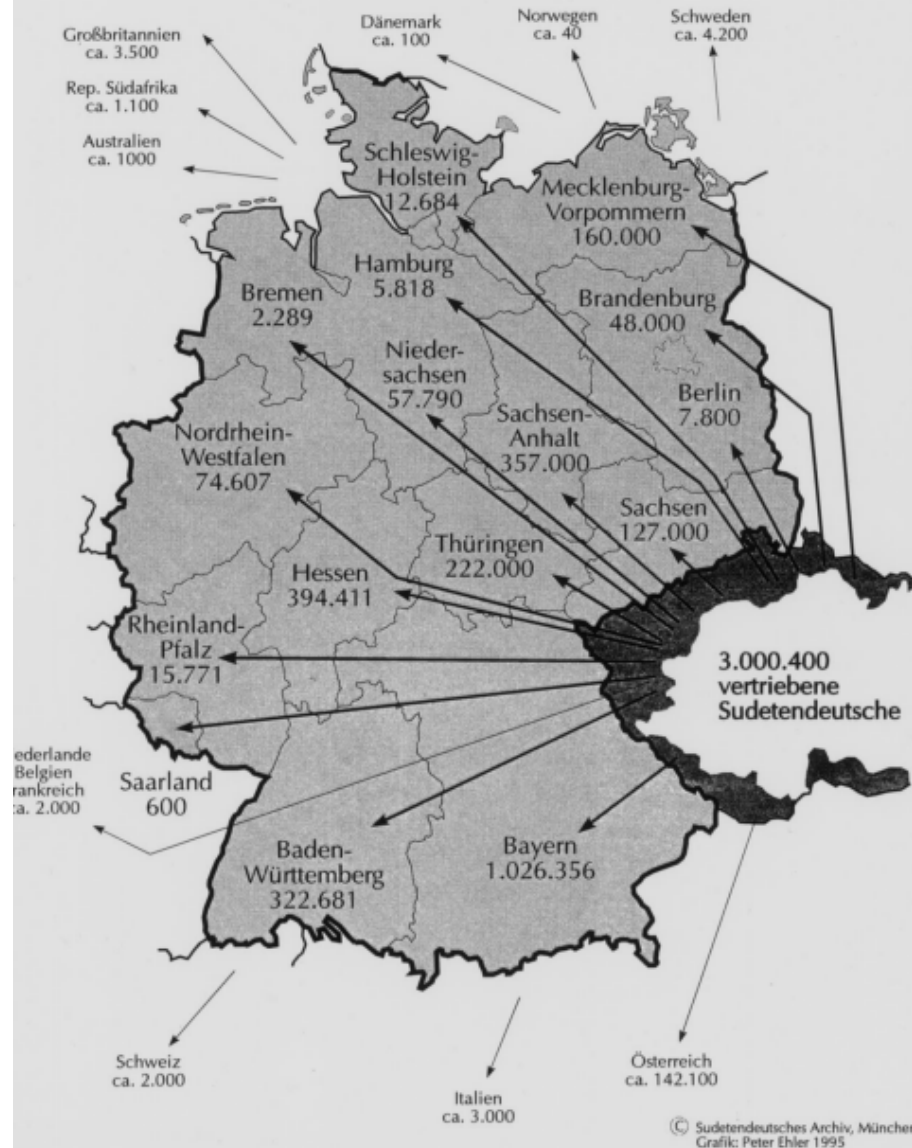
HAUPTSTADT

Bezirk

Die sudetendeutschen Heimatvertriebenen und ihre Aufnahmeländer

(Ergebnis der Volkszählung vom 13. September 1950)

Vertreibung von
3 Millionen Deutschen
aus der
Tschechoslowakei
1945/46

MNOHONÁRODNOSTNÍ VERSUS NÁRODNÍ STÁT (?)

Emanuel Rádl
Válka Čechů s Němci, 1928

**„Politika státu po válce z velké části
válkou státu proti německému
domácímu obyvatelstvu, boj proti nim je
pokládán za zásluhu o stát“**

1.REPUBLIKA

Post-war state

Obava o stát

Práva národů na
sebeurčení/Menšiny
KSČ

Mezinárodní situace

Ekonomické struktury

ústup nacionalismu, ale...

Politické struktury

Partitokracie, stát stran

Není opozice

Zájmové struktury

Vazba na stát

Obranné jednoty
(hospodářství, vzdělání,
tělocvik a rekreace)

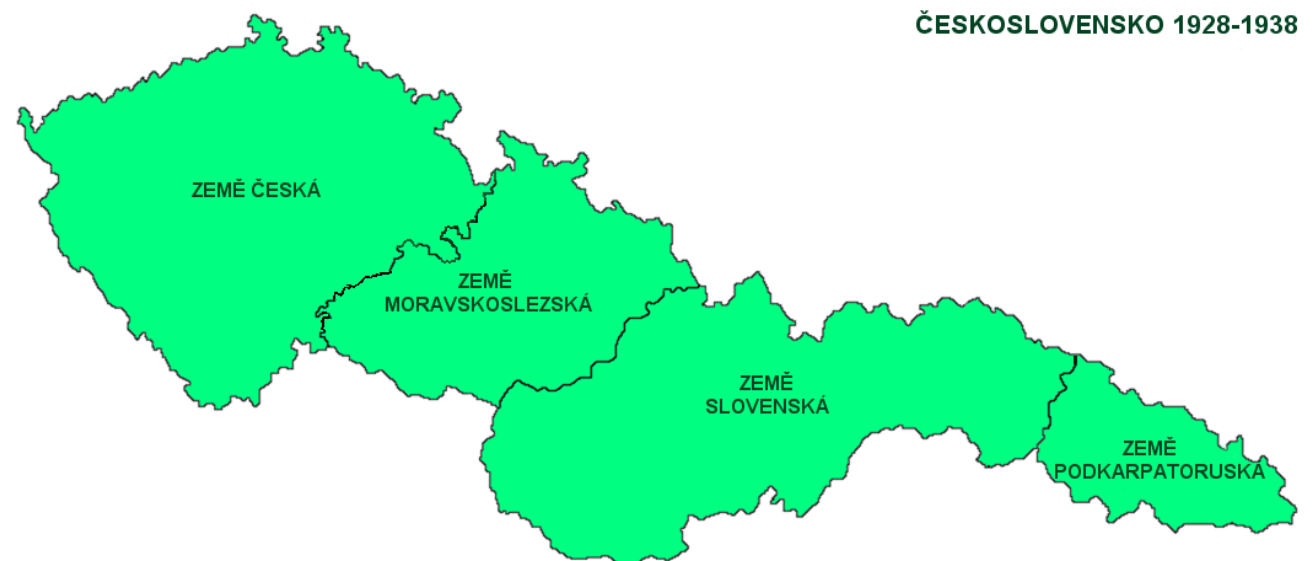
East Central Europe, 1918-1923

31

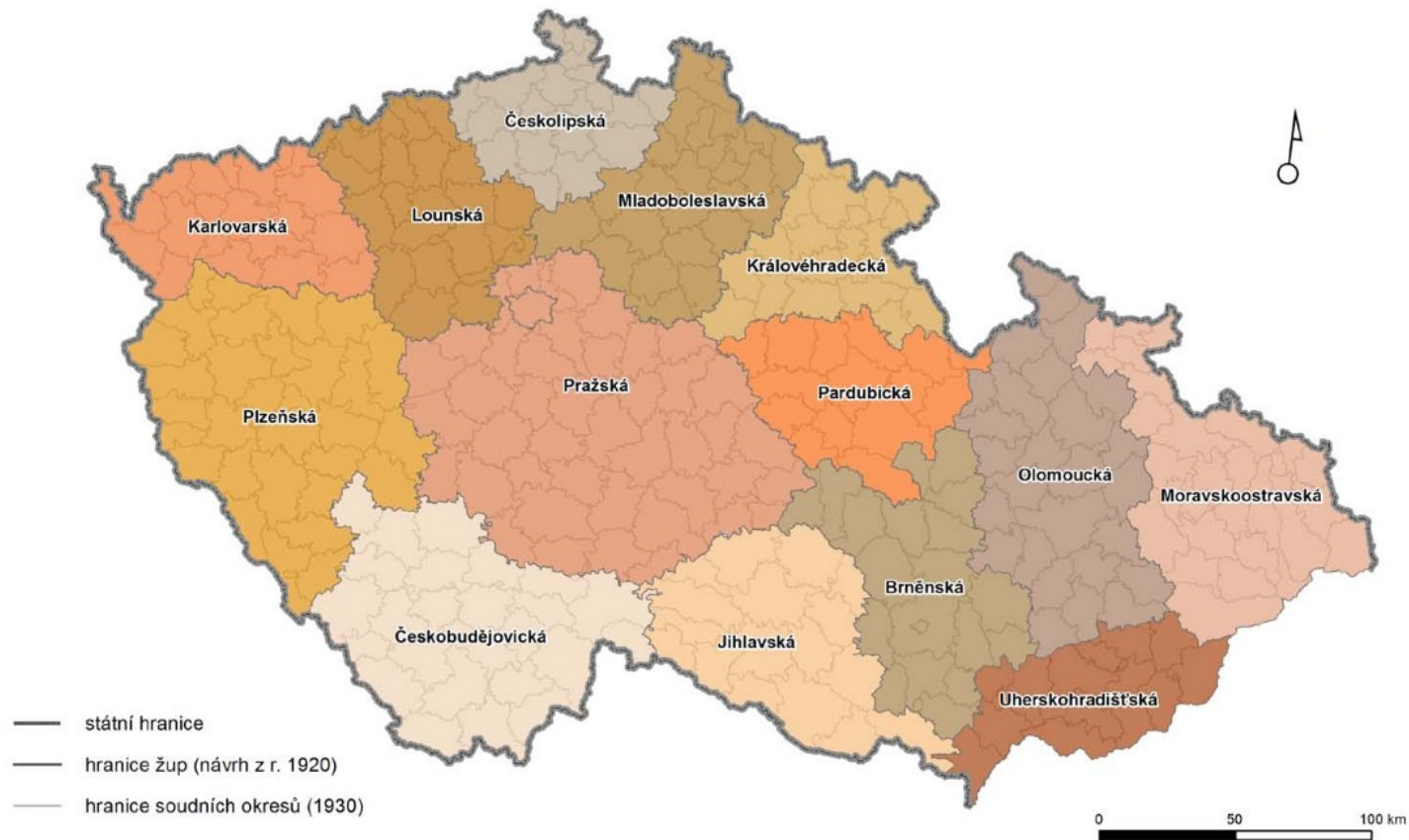

Historical Atlas of East Central Europe

Copyright © by Paul Robert Hagen

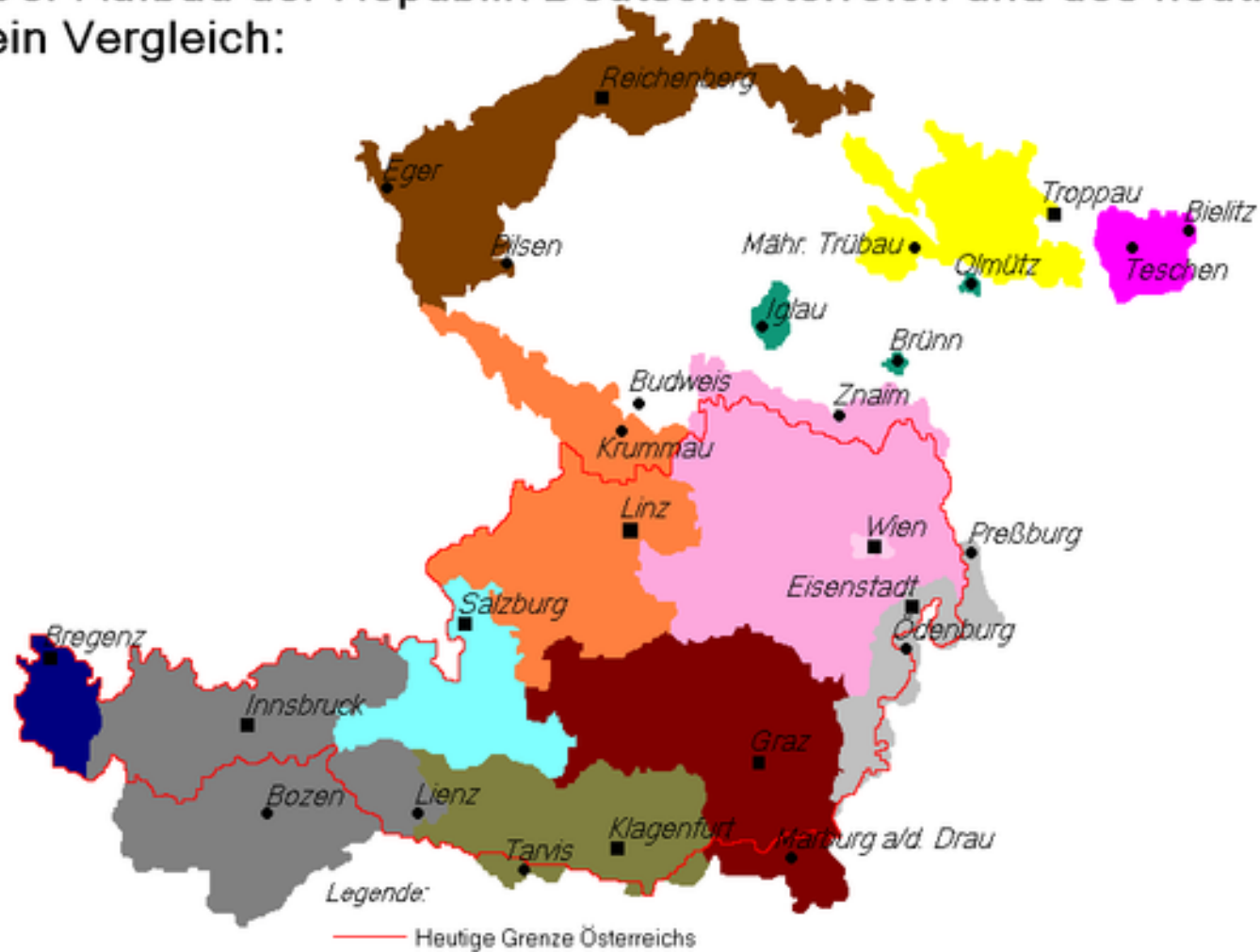
ŽUPNÍ ZŘÍZENÍ V : NEUSKUTEČNĚNÉ

Mapa 2 Župy (návrh 1920)
Zdroj: Burda, Janoušek (2013)

ROZPAD R-U 1918 A JEPIČÍ STÁTEČKY

Der Aufbau der Republik Deutschösterreich und des heutigen Österreich - ein Vergleich:

HABSBURSKÝ STÁT

SLABÁ BURŽOAZIE/MĚŠŤANSTVO

- úpadek drobné šlechty v 17. století
- konzervativní politika Rakouska v 1. pol. 19 století (Metternich)
+ opožděná modernizace - význam Atlantiku
- liberalizace shora (bachovský absolutismus) - vše pro lid, ale nic skrze lid
- liberální reformy Bachova absolutismu (živnostenský řád, komory, systém státní správy)
- sebevědomá byrokracie = byrokracie jako nositelka společenských změn

NEDOSTATEČNÝ VZTAH KE STÁTU

- stateless society
- nedostatečná identifikace se státem ==► nedostatek státotvorného cítění (x vztah k monarchovi)
- politika neodpovědnosti vůči státu (pasivní rezistence) ==► negativní demokratismus (TGM)
- kulturní pojetí národa ==► národnostní diverzifikace státu

RAKOUSKO-UHERSKÉ VYROVNÁNÍ 1867

The ethnic groups of Austria-Hungary in 1910 according to
Distribution of Races in Austria-Hungary by William R. Shepherd, 1911.

ORGANICKÉ (KULTURNÍ) POJETÍ NÁRODA

- 3 stereotypy národní existence (psychóza strachu – obava o národní existenci)
 - pocit ohrožení
 - defensivní stereotyp
 - důraz na jednotu
- nedostatek smyslu pro zájmový a názorový pluralismus
 - nedostatek vnitřní opozice
 - spolkový život národnostně rozdělený
 - hospodářský nacionalismu (svůj k svému)
- politika jako národní (kulturní) emancipace, deficitní pojetí politiky (x liberální pojetí)

Foto: Petr Syruček, 2025

IMPERIAL QUEEN VICTORIA, LONDON

PLACE DE LA RÉPUBLIQUE, PARIS

OBEČNÁ TEZE I.

Nedostatečná identifikace s rakouským státem je v komplikovaných podmínkách První republiky vystřídána jeho kolonizací českou společností prostřednictvím politických stran. Tradice „negativního demokraticismu“ (TGM) - politické pasivity a odporu vůči státu - za Rakouska, byla za První republiky vystřídána tradicí politické poddanosti a závislosti na státu, který byl permanentně ohrožován menšinami a mezinárodní politickou situací. Nedůvěra vůči státu za Rakouska byla za 1. rep. vystřídána vášnivým a přehnaným etatismem (K. Čapek) - politická kultura podřízenosti (vůči státu), subjective political culture (G. Almond).

OBEČNÁ TEZE II.

Nedostatečná identifikace se státem za Rakouska se zvrátila v kolonizaci státu českou společností (prostřednictvím politických stran), což se pak ukázalo jako dobrý předpoklad pro pozdější kolonizaci společnosti ze strany státu, jenž byl ovládnut KSČ!